

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΒΕΡΩΝΗ

Ἡ νεογέννητος ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ἐνθουσιασμός ἦτο ἀκόμη τότε ἀκμαῖος. Τὸ ἄστρον τῆς Παρασκευοπούλου ἢ μοναδικὴ τῆς ὁποίας τέχνη τόσας εἶχεν ἐμπνεύση ἐλπίδας καὶ ἀναθερμάνει πόθους ἐμεσουράνει λαμπρόν, τοὺς δὲ γέλωτας καὶ τὴν εὐκολονήδον τῶν κωμειδουλῶν ἀντικαθίστων δάκρυα ἀληθοῦς καλλιτεχνικῆς συγχινήσεως ὁποῖα πρὸ μικροῦ ἀκόμη ἔθεωρεῖτο ἀνίκανος νὰ προκαλέσῃ παρὰ κοινῶ κἄπως ἀνεπτυγμένῳ, ἢ πρὸ τῆς ἀκμῆς παρακμάσασα ἑλληνικὴ δραματικὴ τέχνη.

Ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ, πρὸ τριῶν ἐτῶν ἤκουσθη ἐν Ἀθήναις ὅτι αἱ Πάτραι νέαν ἀπεθαύμαζον καὶ ἐχειροκρότουν δραματικὴν καλλιτέχνην, ἐφάμιλλον τῆς ἐνταῦθα θεοποιουμένης, φέρουσαν τὸ εὖχρον ὄνομα Αἰ κ α τ ε ρ ῖ ν η Β ε ρ ῶ ν η. Ἀνταποκρίσεις ἐκ Πατρῶν περιέγραφον ἐνθουσιωδῶς τοὺς θριάμβους τῆς καὶ ἐξεθείαζον τὴν τέχνην τῆς, δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ γνωσθῇ ὅτι ἡ Βερῶνη θὰ ἤρχετο μετ' ὀλίγον καὶ ἐν Ἀθήναις νὰ δώσῃ ὀλίγας δοκιμαστικὰς παραστάσεις.

Ὁμολογῶ ὅτι τὸ πρῶτον αἶσθημα τὸ ὁποῖον μοῦ ἐποίησαν αἱ φῆμαι αὗται, ἦτο δυσμενές. Ἐδυσπίστουν πολὺ εἰς τὰς κρίσεις τῶν ἐκ Πατρῶν Σαραί, ἐνόμιζα δὲ ὅτι προσκαλοῦντο τίς οἶδεν ὑπὸ τίνος ἐπιτηδείου, σκανδαλισθέντος ἀπὸ τὰς εἰσπράξεις τῶν

παρυστάσεων τῆς Παρυσκίευουπούλου καὶ πιστεύοντος ὅτι ἡ δόξα ἢ ἐξαργυρουμένη τοῖς μετρητοῖς, δὲν εἶνε τόσο ἀξία, ὅσον θόρυβος καταλλήλως ὑποκινούμενος. Προπάντων μ' ἐξηρέθισεν ἡ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων ὑποδοχὴ τὴν ὁποίαν ἔκαμαν ἐνταῦθα εἰς τὴν Βερώνη οἱ ἐκ Πατρῶν ἐλθόντες θαυμασταὶ καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις ἐκ προοιμιῶν στρατολογηθέντες.

Ὁ θόρυβος οὗτος ἐπροκάλεσε μεγάλην συρροὴν εἰς τὸ Θέατρον τῶν «Κωμωδιῶν» τὴν ἐσπέραν καθ' ἣν διὰ πρώτην φοράν ἡ Βερώνη θὰ ἐπαρουσιάζετο ὡς Ἀδριανὴ Λεκουβρέρ. Ἐκτακτος ἦτο ἡ περιέργεια, καὶ τὸ ἀκροατήριον ὄχι μόνον πυκνὸν ἀλλὰ καὶ ἐκλεκτότατον. Εἶνε περιττὸν νὰ εἶπω ὅτι μετέβην προκατειλημμένος, μὲ τὴν βεβαιότητα σχεδὸν ὅτι ἡ αὐλαία θ' ἀνηγείρετο μετ' ὀλίγον διὰ νὰ μοῦ ἀποκαλύψῃ μίαν μετριότητα, μετὰ κόπου δυναμένην νὰ βαστάσῃ τὸν ὄγκον τῆς πρώου αὐτῆς φήμης.

Καὶ ὅμως ἤρχεσε μόνον ἡ ἐμφάνισις τῆς Βερώνη διὰ νὰ μὲ κάμῃ νὰ μεταβάλω διάθεσιν — καὶ βεβαίως μετ' ἐμοῦ ὅλους τοὺς δυσπίστους τοῦ ἀκροατηρίου. Τὸ βᾶδισμα, ἡ στάσις, τὸ βλέμμα, αἱ κινήσεις τὰ πάντα παρ' αὐτῇ ἐμαρτύρουν ἀμέσως καλλιτέχνηδα ὄχι μόνον ὑπὸ τῆς φύσεως καλῶς προικισμένην, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀνατροφῆς, κατορθώσασαν ἤδη νὰ γίνῃ κυρία τῆς σκηνῆς καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πλήρη συγκινήσεων πρώτην στιγμὴν. . . Καὶ ὅταν μετ' ὀλίγον ἤνοιξε τὸ στόμα καὶ ἀντήχησεν ἡ μεταλλικὴ ἢ ἀργυρόχρος ἐκείνη φωνὴ καὶ ἡ ἔντονος, ἡ φυσικὴ μὲ τὴν ἐλαφρὰν μελωδικότητά της, ἀπαγγελία, τὸ βάρος τὸ πιέζον τὰ στήθη ἀφῆρέθη, μία χαρὰ εἰλικρινῆς ἀπήστραψεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ αἱ παλάμαι ἐκινήθησαν αὐτόματοι εἰς χειροκροτήματα. Ἡ Αἰκατερίνη Βερώνη ἐκρίθη—ἐκρίθη ἄνευ προκαταλήψεως πλέον, ὡς καλλιτέχνης ἀξία τῆς φήμης της, τοῦλάχιστον ὡς καλλιτέχνης δυναμένη καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν τότε Παρυσκίευουπούλου νὰ ὑποστῇ τὴν σύγκρισιν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν παρεδέχθησαν βεβαίως οἱ φανατικοὶ θαυμασταὶ τῆς ἐλληνίδος Σάρρας Βερνάρ «τῆς μιᾶς καὶ τῆς μόνης», ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη δὲν ἐδίστασαν νὰ ὁμολογήσουν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐσπέρας ὅτι ἡ Βερώνη ἦτο ἀπὸ τὰς καλλίστας τῆς ἐλληνικῆς σκηνῆς ἠθοποιός καὶ ὅτι μὲ ὅλον τὸ χάσμα τὸ ὁποῖον τὴν ἐχώριζεν ἀπὸ τὴν πρώτην—πλατύτερον κατὰ τοὺς μὲν, στενότερον κατὰ τοὺς δέ,—αὐτὴ ἤρχετο ἀμέσως δευτέρα.

Αἱ ἐμφανίσεις ἐξηκολούθησαν, πρῶτα εἰς τὸ Θέατρον τῶν Κωμωδιῶν, μετὰ τινὰς μῆνας εἰς τὸ «Θέατρον τῆς Ὀμοιοίας» μὲ τὸν θίασον τοῦ Ταβουλάρη. Οἱ θαυμασταὶ τῆς Βερώνη ἐπληθύνοντο ὀλοέν, ἀλλ' εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ρεύματος ἀντετί-

θεντο ὅσον ἠδύναντο οἱ θαυμασταὶ τῆς Παρασκευοπούλου, ἥτις εἰς τὸν «Παράδεισον» ἐγκατεστημένη παρηκολούθει βῆμα πρὸς βῆμα τὴν ἀντίζηλον τόσον ἐπίφοβον ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἀμέσως τὴν ἐπομένην ἐπαρουσιάζετο εἰς τὸν ρόλον, εἰς τὸν ὁποῖον τὴν προτεραιάν εἶχε δρέψει δάφνας ἢ Βερώνη. Δὲν ἤξεύρω ἂν ἡ ἀμιλλα αὕτη εἶχε πολὺ τὸ εὐγενές, προπάντων ἐκ μέρους ἐξηγηριωμένων ὁπαδῶν δημοσίᾳ συζητούντων μετὰ πολλῆς θερμῆς καὶ συρόντων ἀνὰ τὰς ὁδοὺς ὅλα τῆς τέχνης τὰ ὄσια καὶ τὰ ἱερά, ἀλλ' εἶνε βέβαιον ὅτι εἶχε πολὺ τὸ διασκηδαστικόν. Ἐνῶ τοῦλάχιστον δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὰς π α ρ α λ λ ἦ λ ο υ ς ἐκείνας παραστάσεις, τῶν ὁποίων ἐν ᾧ αἱ πράξεις ἦσαν πλήρεις συγκινήσεων καλλιτεχνικῶν, —καὶ εἰς τὰ δύο θεάτρα ὁμολογουμένως, —τὰ διαλείμματα τὰ θορυβώδη καὶ συζητητικὰ διέχονον τόσην εὐθυμίαν καὶ ἰλαρότητα, πρὸ πάντων ὅταν οἱ αὐτοσχέδιοι κριτικοὶ προσέθετον εἰς τὰ ἐπιχειρήματα των καὶ μερικὰ ραβδοκοπήματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν συνήθειαν, ἐστηρίζοντο περισσότερον παρὰ ἐπὶ τῆς λογικῆς.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀκόμη ἡ κοινὴ γνώμη ἡ δεδηλωμένη, ἦτο ὑπὲρ τῆς Παρασκευοπούλου. Γενικῶς ἡ Βερώνη ἐτάσσετο εἰς κατωτέραν μοῖραν, εἰς τοῦτο δὲ συνέτεινον καὶ αἱ κρίσεις τῶν ἐφημερίδων, δυσμενεῖς πάντοτε διὰ τὴν τελευταίαν, ἀφ' οὗ εἰς τὰ δημοσιογραφικὰ γραφεῖα εἶχε τοὺς θερμότερους τῆς θαυμαστάς ἢ ἀντίζηλος. Πρῶτος, ἂν δὲν ἀπατώμαι, ὁ γράφων τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμάς, ἐτόλμησε νὰ γράψῃ ἐν ἄρθρον εἰς τὸ «Ἄστυ» νὰ συγκρίνῃ τὰς δύο εἰς τὴν Λεκουθέρου καὶ νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ἐν τῷ συνόλῳ τὴν ἀποδίδει καλλίτερα ἢ Βερώνη. Εἶνε ἀληθές ὅτι τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο ἐξήγειρε τὴν ἱερὰν ἀγανάκτησιν τοῦ διευθυντοῦ τῶν Κ α ι ρ ῶ ν, ἕκτοτε μὴ κατευνασθεῖσαν· εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ γράψας ἔλαβε πληθὺν ὑβριστικῶν ἐπιστολῶν καὶ ὑπέστη ἐπαινητημένως τὰς τεχνοκριτικὰς ἐπιθέσεις τῶν θαυμαστῶν τῆς Παρασκευοπούλου, ζητούντων νὰ τὸν μεταπέσουν, εὐτυχῶς μόνον μὲ λόγια· ἀλλὰ κανὲν ψεῦμα δὲν θὰ εἶπω, ἂν εἶπω ὅτι τὸ ἄρθρον ἀνεγνώσθη, ἐν μέσῳ τοῦ θερμοῦ ἐνδιαφέροντος, πολὺ ὅτι τοὺς πλέον ἀνεπηρέαστους τῶν θαμῶνων τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου τοὺς ἔκαμε νὰ ἀναλύσουν ὅπωςδῆποτε τὰς ἐντυπώσεις των καὶ ὅτι μάλιστα ὑπὸ τινων καὶ ἐπεδοκίμασθη, ὡς ἐκφράζον τὴν ἐτι ἀνεκφραστον αὐτῶν γνώμην.

Τὸ κόμμα τῆς Ὀ μ ο ν ο ῖ α ς ἠρίθμει ἤδη περισσότερους ὁπαδοὺς, ὅταν ἀργότερα ἐδημοσίευσεν δεῦτερον ἄρθρον, δι' οὗ προσεπάθουν νὰ ἀποδείξω, ὅτι καὶ ὡς Φαιδώρα ἦτο ἀνωτέρα ἢ Βερώνη. Ἡ κοινὴ γνώμη ἤρχισε νὰ μεταβάλλεται καὶ τὸ ρεῦμα νὰ στρέφεται ἄλλοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ δεῦτερον ἄρθρον δὲν ἐθεωρήθη τόσον ὡς ἐπα-

ναστατικόν. Ἦτο ἀπλούστατα ἡ ἔκφρασις τῆς κοινῆς γνώμης. Ἡ τέχνη τῆς Βερώνη εἶχε λάμψει καὶ νικήσει· καὶ μάλιστα, ἐπειδὴ οἱ νεοφώτιστοι κατὰ κανόνα εἶνε φανατικώτεροι τῶν παλαιῶν, τὸ ἄστρον τῆς Παρασκευοπούλου ἤρχισε νὰ ὑφίσταται κάποιαν ἀμαύρωσιν, ἄδικον βεβαιότατα διὰ καλλιτέχνητα τῆς ἀξίας της. "Ὅτι καὶ αἱ δύο ἦσαν διακεκριμένοι καὶ ὅτι διέπρεπον ἐξ ἴσου, ἄλλη εἰς ἄλλον ρόλον, δὲν ἤθελον κατ' οὐδένα τρόπον νὰ τὸ παραδεχθοῦν οἱ φανατικοί· ἀνυψοῦντες δὲ τὴν μίαν ἐθεώρουν καθῆκον των νὰ καταβιάζωσι τὴν ἄλλην. Τί παράδοξον πρᾶγμα! ὅταν π.χ. ἔγραψα ὅτι εἰς τὴν Σιμόνην ἦτο ἀμίμητος ἡ κυρία Παρασκευοπούλου — μίαν ἀλήθειαν ἀναμφισβήτητον, — οἱ βέροισι βερωνισταὶ ἐμόρφασαν καὶ δὲν με ἐθεώρουν πλέον εἰλικρινῶς εἰδικόν των!

Τὸ τέλος τῆς περιόδου ἐκείνης ἐσημειώθη διὰ μεγάλης θεατρικῆς ἐπιτυχίας: τῆς Φαύστας τοῦ Βερναρδάκη. Ἐπαίχθη καὶ εἰς τὰ δύο θεάτρα· τὴν μίαν ἐσπέραν εἰς τὴν Ὀμόνοϊαν με Φαύσταν τὴν Βερώνην καὶ τὴν ἄλλην ἀμέσως εἰς τὸν Παράδεισον, με Φαύσταν τὴν Παρασκευοπούλου. Καταλληλοτέρα εὐκαιρία συγκρίσεως δὲν ἠδύνατο νὰ παρουσιασθῆ. Ἄλλ' εἶνε πανθομολογούμενον ὅτι εἰς τὸν ἀγῶνα ἐνίκηθη ἡ τελευταία. Ἡ ἐμφάνισις τῆς Βερώνη εἰς τὸν δύσκολον ρόλον τῆς ἀγρίας καὶ βαρβάρου Ἡοῦς, κατέκτησε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς, ὅλοι δὲ ἀπὸ τοῦ συγγραφέως μέχρι τοῦ τελευταίου θεατοῦ ἀνωμολόγησαν ὅτι τελειοτέραν ὑπόκρισιν σπανίως εἶδον εἰς τὸ ἑλληνικὸν θέατρον. Πόσον δὲ ἐγέννησεν ἐνθουσιασμὸν ἡ πρωταγωνίστρια ἀπέδειξεν ἡ εὐεργετικὴ της, ἀληθῆς τιμητικὴ ἐσπερίς, εἰς τὴν ὁποίαν συνέρρευσε ὅ,τι εἶχον αἱ Ἀθηναὶ ἐκλεκτόν. Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν ἐσπέραν ἐκείνην! Κυρίαί τῆς ἀνωτέρας τάξεως, ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε πρὶν εἶχον ἀξιώσει ἐπισκέψεως τὸ ἑλληνικὸν θέατρον, ἐχειροκρότουν ὄρθιαι καὶ κατενθουσιασμένοι. Πόσας ἐλπίδας ἠδύνατό τις νὰ ἐμπνευσθῆ πραγματικῶς διὰ τὸ μέλλον ἐκ τῆς πανδήμου ἐκείνης ἀποθεώσεως! Καὶ ὅμως παρῆλθον δύο ἔτη χωρὶς νὰ ἴδωμεν παρομοίαν ἐσπέραν εἰς τὰς Ἀθήνας. . . Ἡ Βερώνη παριστάνει εἰς τὸ ἐξωτερικόν· ἡ Παρασκευοπούλου ἐπίσης· καὶ ἐνῶ τῶν κωμειδυλλίων ἡ βασιλεία παρῆλθε, τίποτε ἄλλο δὲν ἐπεβλήθη ἀντ' αὐτῶν εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν σκηνήν, ψυχραὶ δὲ καὶ ἀνευ οἰουδήποτε καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος διαδέχονται ἀλλήλας αἱ παραστάσεις τῶν ἀχαρακτηριστῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα εἰς μάτην ζητοῦν νὰ στηρίξουν με δάνεια ἄσματα καὶ κωμικοὺς μορφασμούς. Ἄλλ' εἶνε ἀρά γε τόσον εὐκολοὶ οἱ ἀληθεῖς θρίαμβοι; — Ὅταν ἓνας Βερναρδάκης συνεργάζεται με μίαν Βερώνην ἢ με μίαν Πα-

ρασκευοπούλου, τὸ ἤξεύρω. Ἄλλ' οὔτε δραματικούς τῆς ἐπιβολῆς καὶ τῆς δυνάμεως ἐκείνου ἔχομεν πολλούς, οὔτε ἄλλην καλλιτεχνίδα, δυναμένην νὰ ἀποτελέσῃ τριάδα μετὰ τῶν δύο ἐκείνων . . .

Διὰ τὸ μελετώμενον — φεῦ! ἀκόμη μελετώμενον, — Ἐθνικὸν Θέατρον, ἡ Αἰκατερίνη Βερώνη θὰ εἶνε ἀπόκτημα. Ἡθοποιὸς τραγικὴ καὶ συγχρόνως κωμωδός, πρώτης τάξεως. Ἐννοεῖ τὸν χαρακτήρα τὸν ὁποῖον θὰ ὑποδυθῆ καὶ τὸν παίξει ὅμοιον, συνεπῆ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Εἶνε σύμμετρος, ἀρμονικὴ εἰς τοὺς ρόλους τῆς, δηλαδὴ ἀγνώως καλλιτεχνικὴ πάντοτε. Ἐχει ἔρωτα πρὸς τὴν τέχνην τῆς καὶ αὐτὸς τὴν κάμνει νὰ ἔχῃ πεποιθήσιν εἰς ἑαυτήν· ἀλλ' εἶνε συγχρόνως καὶ τόσῳ μετρίοφρων ὥστε λαμβάνει ὑπ' ὄψει καὶ σταθμίζει καὶ συζητεῖ οἰανδήποτε παρατήρησιν, ἀφ' ὅπουδήποτε προέρχεται. Πρὸ πάντων γνωρίζει νὰ διδάσκηται χωρὶς νάξιοι νὰ διδάσκη. Ἐχει τὸν πόθον τῆς βελτιώσεως καὶ μακρὰν τοῦ νὰ νομίζῃ ὅτι τὰ ἤξεύρει ὅλα, κυττάζει πόθεν εἰμπορεῖ νὰ ὠφελθῆ περισσότερο. Τώρα τελευταίως μετέβη εἰς Παρισίους καὶ εἶδε πολλὰς παραστάσεις τῶν ἐκεῖ θεάτρων, ἐνθυμοῦμαι δὲ μεθ' ὁποίας θρησκευτικῆς προσοχῆς παρηκολούθησε τὴν Σάρραν Βερνάρ καὶ εἰς τὰς τέσσαρας παραστάσεις, τὰς ὁποίας ἔδωκεν εἰς Ἀθήνας, καθ' ὃν χρόνον ἡ Κ. Παρασκευοπούλου διεμαρτύρητο ἐκ Πατρῶν διὰ τὴν ἀποθέωσιν τῆς γαλλίδος ἀριστοτέχνης ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων οἱ ὁποῖοι, κατὰ τοὺς Καίρους, εἶχον ἠθοποιὸν πολὺ ἀνωτέραν τῆς!

Ἡ Αἰκατερίνη Βερώνη κατάγεται ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Νέα εἰσέτι, ἔχει πρὸ αὐτῆς τὸ μέλλον εὐρύ. Τίς οἶδε μίαν ἡμέραν μήπως τὸ εὐχηθὸν ὄνομά τῆς δὲν θὰ φέρεται ἀνὰ τὰ στόματα πάντων, ὡς τὸ γλυκὺ σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Τέχνης, ἀνὰ τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα!

ΓΡ. Ε.

ΜΩΣΑΪΚΟΝ

Ὁ θέλω νὰ ἦτε ὅ,τι δὲν εἶτε, χάνει καὶ ὅ,τι ἤμποροῦσε νὰ ἦτε.

Περοῦμε τὴ μισὴ ζωὴ ποθοῦντες τὴν ἄλλη μισή· καὶ περοῦμε τὴν ἄλλη μισὴ ποθοῦντες τὴν περασμένην.